

присоединяется не подвергнувшийся монофтонгизации дифтонг *iə*, например: [miəd] - müde, [glik] - Glück.

4. Безударный вокализм. Полное выпадение конечного редуцированного [ə], например: [hait] – heute, [miəd] - müde. В окончаниях и суффиксах широко сохранилось безударное *i*, например: [pür] – Bäuerin, [hüs] - Häuschen. Частичная редукция словообразовательных суффиксов, несущих в себе второстепенное ударение, например: sam>/sm: [haelsm] - heilsam; bar>br: [waxbr] - wachsam; heit>ät: [gwönät] – Gewohnheit. Редукция вторых компонентов сложных слов при утрате ими смысловой значимости и, как следствие этого, фонетической самостоятельности. Компоненты сложных слов, семантика которых стерлась и побледнела, уподобляются чаще всего суффиксу –ig, например: [frädic] – Freitag, [lebdiç] – Lebttag. Выпадение предударного *e* перед смычными. Редуцированные *ge-*, *be-* здесь выступают как сильные *k-*, *p-*, например: [ks] – gesehen, [ksträft] – gestraft.

5. Консонантизм. Передвижение *k > ch-[x-]* в начале слова, а также перед *n* с выпадением носового и знаменитым растяжением предшествующего гласного, например: «Kind» > chind - [xint]; «trinken» > triche(n) - [trix]. В нижнеалеманнском диалекте *k* переходит в *kx*: «Kind» > kxind - [kxint].

Перспективы исследования. Сфера употребления диалекта не ограничивается рамками повседневного бытового общения. Ему принадлежит определенная роль и как средству публичной речи: наряду с литературным языком диалект используется в различных конторальных советах, клубах, низших судебных инстанциях, частично на местном телевидении и радио. Факт сохранения диалекта, как одной из форм существования языка, на отмирание которой указывал в прошлом ряд лингвистов, не вызывает в настоящее время никакого сомнения. С тех пор как стало модно жить в провинции, в сельской местности, которой принадлежит и свой язык – местный диалект, популярна и диалектная литература, подобно крестьянскому дому и домашнему хлебу. Диалект является не только фактом языковой реальности в немецкоговорящей среде, он представляет собой фактор современной культуры, оставаясь актуальным, важным и интересным предметом исследований, проводимых лингвистами в разные годы.

Источники и литература

1. Гухман М.М. Вопросы формирования и развития национальных языков. – М., 1960. – 278 с.
2. Гухман М.М. Литературный язык. – М., 1970. – 241 с.
3. Домашнев А.И. Национально-региональная вариативность немецкого литературного языка. – Л., 1970. – 275 с.
4. Жирмунский В.М. История немецкого языка. – М., 1956. – 321 с.
5. Жирмунский В.М. Немецкая диалектология. – М., 1995. – 376 с.
6. Петренко А.Д. Социофонетическая вариативность современного немецкого языка в Германии. – Киев: Рідна мова, 1998. – 254 с.
7. Москальская О.И. История немецкого языка. – Л., 1985. – 289 с.
8. Филичева Н.И. История немецкого языка. – М., 1959. – 164 с.
9. Филичева Н.И. Диалектология современного немецкого языка. – М., 1983. – 184 с.
10. Филичева Н.И. Немецкий литературный язык. – М., 1992. – 178 с.
11. Цереградская В.Ю. Национально-региональная вариативность немецкого литературного языка. – Л., 1970. – 215 с.
12. Dialekt und Dialektliteratur: Hans-Rüdiger Fluck/Michael Maier (Hrsg.): Dortmund: Grüwel//Konkordia, 1979. - 345 S.
13. Kleiner Dialektatlas: Hubert Klausmann, Kornald Kunze, Renate Schrambke: Konkordia Verlag/Baden GmbH, 1997. – 192 s.
14. Löffler H. Probleme der Dialektologie: Darmstadt, 1974. – 234 s.
15. Mundartliteratur. Texte aus sechs Jahrhunderten. Frankfurt/M: Manfred Bosch (Hrsg), Diesterweg, 1979. – 423 s.

Шиманович Г.М.

ВНУТРІШНЬОМОВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ МОВИ

(на матеріалі імен особи в різних регіональних варіантах англійської мови)

Словниковий склад англійської мови продовжує поповнюватися за рахунок “внутрішніх” запозичень, пов’язаних з поліетнічністю і поліфункціональністю цієї мови, із взаємодією національних варіантів, соціальних, функціонально-стилістичних підсистем у рамках окремого національного варіанту, а також з міжваріантною взаємодією цих підсистем.

Об’єм реалізації соціолінгвістичної варіативності залежить від позамовних і мовних факторів. До позовних факторів належать соціальні, соціолінгвістичні, хронологічні і когнітивні аспекти, до мовних – аналогія, упорядкованість, прагнення до збереження стабільного стану. Активізація варіативності може бути ознакою скорих змін або змін в розвитку (changes in progress) [6, с. 173]. Роль варіативності в розвитку мови, з одного боку, досить значна і суперечлива, з іншого боку. Завдяки варіативності утворюються передумови і умови для мовних змін, а також, вона сприяє стабілізації системи завдяки можливості вибору [5, с. 13].

Сучасний етап розвитку словникового складу англійської мови значною мірою визначається взаємодією його основних варіантів – британського й американського. Насамперед, продовжується процес поповнення лексики британського варіанту значним числом американізмів за походженням. Велика частина неологізмів виникає саме в американському варіанті, чому сприяє його схильність до інновацій і демократичність американських мовних норм у порівнянні з британським варіантом.

Оскільки американізми не відрізняються від загальноанглійської лексики або бритицизмів у структурному й інших аспектах, вони легко запозичуються в британській варіант. Сам термін запозичення у випадку міжваріантних контактів набуває іншого значення. Фактично він позначає звичайний процес входу неологізмів у лексико-семантичну систему. Цей процес, який також можна назвати асиміляцією американізмів, насамперед полягає в їх відриві від американського контексту. Такий відрив пов'язаний із дією лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників: необхідність в американізмах із погляду системи британського варіанту (наприклад, поповнюють арсенал експресивних засобів).

Наприклад, американізми *drug-czar* – an official employed by the government to try to stop the trade of illegal drugs [10] і *brat pack* (*brat packer*) – a group of young Hollywood film stars of the mid-1980s popularly regarded as enjoying a rowdy, fun-loving lifestyle [7] незабаром після своєї появи стали функціонувати в британських джерелах, коли мова йшла про США. В британському варіанті значення *brat pack* було розширено і це словосполучення стало позначати “any precocious and aggressive clique”. Американізм *drug-czar* став необхідним для “внутрішніх” потреб британського варіанту, коли в 1997 році у Великобританії було введено пост “drug czar” – керівника спеціального органу по боротьбі з наркотиками. Він увійшов до британського варіанту у формі *drugs czar* (*drugs tsar*), тобто американський морфологічний варіант був замінений на британський. У той же час вживання американізму *drugs czar* викликало у британців деякі труднощі з його тлумаченням, оскільки інші композити зі словом *drug*, у яких другим компонентом є ім'я “титулованої” особи, позначають саме “наркобарона”, боса наркобізнесу: *drug baron*, *drug don*, *drug king*, *drug lord* – someone who leads an organization that deals in large quantities of illegal drugs (LDCE). Тому в британських джерелах цей американізм може приймати форму *anti drugs czar*. Слово американського походження *cowboy* з часом здобуло поширеного значення і стало вживатися в британському варіанті англійської мови для позначення “an unscrupulous, incompetent, or reckless person in business” [7]. Широко вживаються в 90-і роки в британському варіанті американізми *spin doctor* or *spin-meister* – a person who provides a particular interpretation or slant given to a proposal, policy, piece of information; *tax therapist* – a tax expert who advises clients on filling in income-tax forms (LRNW); *flack* – a publicity agent [7].

Прикладами американських за походженням реалій, які перетворилися на реалії життя інших англійських країн, є також одиниці *bus buddy* – “провідник пасажирського автобуса, людина, яка допомагає інвалідам, пасажиром із дітьми і т.п.”; *doula* – “компаньйон” молодій матері, жінка, яка допомагає їй, морально підтримує її під час пологів [9]; *alligator* – “шанувальник джазової музики” [7]. Такі американізми, як *drug-czar*, *bus buddy*, *doula*, *spin doctor* запозичуються разом із відповідними поняттями. У той же час з американського варіанту в британський продовжує надходити значне число одиниць, які позначають особу, що є синонімами одиниць британського варіанту (загальноанглійських слів або бритицизмів). Вони поповнюють, головним чином, експресивні ресурси британського варіанту англійської мови (наприклад, *bozo* (US) – a fool; *smoothy* (US) – a person who is stylish; *lushy* (US) – a drunkard; *smoke* (US) – a Black person; *cookie-pusher* (US) – a man leading a futile social life; a diplomat devoting more attention to protocol or social engagements than to his work; *ring-worm* (US) – someone who regularly attends boxing-matches; *hackie* (US) – a taxi-driver; *fat-mouth* (US) – someone who talks extravagantly, a loudmouth; *hot dog* (US) – a highly skilled person, esp. one who is boastful or flashy [7].

Досить значну групу експресивних американізмів складають фразеологічні одиниці. У 90-і роки, наприклад, у британському варіанті з'явилась значна кількість стійких словосполучень, які виникли в США в попередні десятиліття, наприклад: *couch potato* – a lazy, inactive, unimaginative person, esp. one who prefers watching television to active participation in sport, theatre-going, etc.(за аналогією з цим словосполученням виник інший неологізм – *mouse potato* – someone who spends a lot of time playing on a computer); *movers and shakers* – people of power and influence; *big enchilada* – a powerful person; *loose cannon* – someone not attached to any particular faction, who acts independently and disruptively [9]. В британський варіант також увійшли такі лексичні одиниці американського походження як, наприклад, *parachutist* – an incompetent person who holds his or her job as the result of a favour; *vidkid* – a child who is a compulsive watcher of television or video; *vidiot* – a habitual and indiscriminating watcher of television or videos; *shutout* – a person who is excluded or prevented from succeeding; *pitchperson* – a person who promotes a product, appeal, etc with high-pressure talk; *moral majority* – those members of a society who uphold traditional moral values, reputedly a numerical majority of the population but underrepresented among those who hold power (первісне значення цього словосполучення – those Americans who support right-wing policies) [9].

Австралійській національній варіант англійської мови також запозичує з американського варіанту досить значну кількість іменників – назв осіб. Серед найхарактерніших, тематично згрупованих американізмів – назв особи, можна виділити 4 основні групи американських запозичень. Перша група – *найменування людини*. Найхарактернішою лексичною одиницею цієї групи є американізм *guy* – a man, що майже повністю витіснив застарілий австралізм діалектного походження *cove* і його загальноанглійські синоніми *chap*, *fellow*. Такі американізми, як *dame*, *doll*, *chick* – a young woman (LDAE) конкурують з австралізмом ірландського походження *sheila*. Австралійські терміни, пов'язані з чоловічою солідарністю, найпоширенішими серед яких були *mate* і *cobber*, останнім часом відступили під натиском американських термінів *pal* і *buddy*, що особливо характерно при звертанні [4, с. 112].

Друга група американських запозичень, які позначають особу, це *спортивні терміни*. Характерною рисою спортивних американізмів – назв осіб є їхнє поширення в сферу традиційно австралійської термінології, де вони вживаються поряд з австралійськими термінами. Так, у термінології з серфінга, де раніше панували австралізми, тепер поряд з австралізмами *life-saver* “доброволець-рятувальник” і *beach inspector* “співпрацівник поліції, який слідує за порядком на пляжі” вживається американізм *life guard* “працівник рятувальної станції”. Останнім часом термін *life-saver* розширив своє значення, він вживається в загальноанглійській лексиці і позначає – someone who helps avoid a difficult or unpleasant situation [10].

Третя група американських запозичень – *терміни з медицини*, які позначають особу. У цієї групи термінологічної лексики спостерігається тенденція до витіснення бритицизмів американізмами. Так, з двох британських термінів *junior resident* і *senior resident* – a doctor working at a hospital where he is being trained, термін *junior resident* був витіснений американізмом *intern* – someone who has nearly finished training as a doctor and is working in a hospital (10). Бритицизм *matron* – a nurse who is in charge of the other nurses in the hospital був витіснений американізмом *director of nursing*. В американському варіанті *matron* має інше значення – a woman who is in charge of women and children, for example in prison [10]. Американізм часів в'єтнамської війни *medic* – someone in the army who gives medical treatment (10) побутує в мові австралійських військових замість *army doctor*, а американізм іспанського походження *medico* – в мовленні цивільних. Американізм *paramedic* – someone who has been trained to help people who are hurt or to do medical work, but who is not a doctor or nurse [8] – часто вживається замість *ambulance man*.

Четверта група американських запозичень – *терміни освіти*, які позначають людей, що мають відношення до цієї сфери. Останнім часом поширилося вживання таких американізмів, як наприклад, *alumnus* – a former student of a school, college or university; *frat* – a member of a college fraternity; *subway alumni* – city-dwelling supporters of a college football team who, though not graduates of the college, attend games or follow the results; *frosch* – a college freshman; a member of a freshman sports team; *faculty* – all the teachers in the university; *rushee* – a candidate for membership; *varsity (junior varsity)* – the main team that represents a university, college or school in a sport [10]; *prepper* – a member of a preparatory sports team; *preppy* – a pupil at a preparatory school; someone who dresses in a “preppy” style [7].

Вплив британського варіанта англійської мови на австралійській у XX столітті значно менший, ніж вплив американського варіанта. Серед британських запозичень багато слів, що позначають людину і пов'язані з укладом її життя. До них належать такі слова, як *mod* – a member of a group of young people in Britain in the 1960s who wore a particular type of neat clothes, listened to soul music, and drove motor scooters; *bovver boy* – one of a gang of skinhead youth; *skin* – a skinhead; *massive* – a group of friends who share an interest in RAP, HIP-HOP, considered as a group; *flexecutive* – a young, fashionable person who makes a lot of money, but who does not work in the usual way. For example, they often have more than one job, change jobs often, or spend a lot of time doing other things, such as travelling; *her indoors* – one's wife or girlfriend; *trustafarian* – a young person who has very rich parents, but who dresses and acts like someone from a much poorer background; *Hoorary Henry* – a fashionable, extroverted, but conventional upper-class young man; *noov* – a member of the nouveaux riches [10; 8].

Запозичується також багато лексичних бритицизмів, що належать до пейоративної лексики. Це такі зневажливі і лайливі слова, як *yob* – a rude, noisy, sometimes violent, young man, утворене зворотним написанням слова *boy*, його суфіксальний дериват *yobbo* (пор. з лексичною одиницею *boyo* з англійської мови Уельсу), *nerk* – someone foolish, objectionable, or insignificant; *wally* – a foolish or inert person; *berk* – an unpleasant person, яке в англійській мові Австралії вживається і з іншим значенням – a stupid person. Для позначення дурної людини з британського варіанта англійської мови були також запозичені синонімічні слова *charlie* і *sod* [10]. Таким чином, аналіз запозичень з конкуруючих між собою американського та британського варіантів англійської мови, інтегрованих в лексико-семантичній системі австралійського варіанта англійської мови, свідчить про те, що запозичення відбуваються тоді, коли вони ведуть до мовної економії, систематизації структури мови, заповнення семантичних лакун, а в окремих випадках – до більшої стилістичної свободи.

З іншого боку, в загальноанглійську лексику з австралійського варіанту англійської мови запозичується значна кількість слів, що позначають особу (*wine dot* – a habitual drinker of cheap wine; *journno* – a journalist, esp. a newspaper journalist; *newsie* – a newspaper seller or a boy who delivers newspapers; *mechanic* – a person who cheats at gambling games; *lurkman* – a person who lives by sharp practice; *bottle-o* – a person who collects empty bottles [7]. Необхідно відзначити, що більшість іменників – назв осіб виникають в сленгу. Найбільш численною є група сленгізмів, які позначають особу за професією і родом діяльності (*towie* – a driver of a breakdown lorry [9], *hostie* – a female flight attendant; *talent* – members of the criminal underworld; *surfie* – one who frequents surfing beaches but does little or no surfing; *surf-bum* – a surfing enthusiast who frequents beaches suitable for surfing [7], а також за рисами характеру і поведінкою (*nong* – a fool; a stupid person; *nana* – a foolish person; *pick-up man* – a thief, esp. one who takes luggage [7]; *spunk* – a devastatingly handsome young man [9]; *hophead* – a drunkard; *squib* – a coward; *tonk* – a fool [7]. Семантична деривація відзначається великою продуктивністю при утворенні імен особи в сленгу. Найбільш поширеним засобом семантичної деривації є метафоричний перенос. Характерною рисою сленгізмів – назв особи є той факт, що при їх утворенні серед великої кількості ознак, які мають предмети і об'єкти, виокремлюється несуттєва, але найбільш яскрава ознака, яка є суб'єктивно суттєвою для мовця. Найчастіше в якості такої ознаки виступають які-небудь фізичні властивості об'єктів, тому що асоціативний зв'язок на основі конкретних фізичних властивостей предметів є найбільш очевидним (наприклад, *bush* – “австралійський ліс”, *bush* – “дівчина”). Можна виділити чотири групи сленгізмів – назв осіб, утворених за метафоричним переносом: 1) назви особи, утворені в результаті метафоризації зоонімів (наприклад, *canary* “канарейка” > “арестант”; *tiger* > осо-

бистий помічник капітана); 2) назви особи, утворені в результаті метафоризації флористичних назв (наприклад, *cedar* – “кедр” > “дурак”); 3) назви особи, утворені в результаті метафоризації осіб (наприклад, *captain* – “капітан” > “лідер групи п’яниць”); 4) назви особи, утворені в результаті метафоризації об’єктів, предметів (наприклад, *iceberg* – “айсберг” > “людина, яка купається в дуже холодній воді”; *brush* – “щітка” > збірний іменник “дівчини, молоді жінки”; *clean-skin* > “особа з незаплямованою репутацією” [7]. Найбільш характерними типами метафоричного переносу при утворенні назв осіб є: перенос, оснований на подібності якостей (*log* – a foolish person); перенос на основі зовнішньої схожості (*lair* – a youth or man who dresses flashily or shows off [7]).

Лексичні процеси, пов’язані з перетворенням англійської мови в національно негомogenous, не є дуже складними, хоча кількість слів, які поповнили англійський лексикон, є досить великою. Перш за все слід відзначити процеси формування особливого лексичного шару, специфічного для регіонального узусу, який називається дивергентним лексичним фондом відповідного варіанта. Національно-специфічний лексичний фонд утворюється шляхом словотворення за характерними для англійської мови моделями. Одним з найбільш продуктивних способів утворення локальних неологізмів є словоскладання. Таким шляхом утворюються як композити, так і словосполучення, які передають спільне поняття і мають семантичну цілісність, але пишуться окремо, наприклад, похідні від загальноанглійських лексем: *ankle-biter* (Austral.) – a child; *Down-Easter* (Can.) – a native of Eastern Canada; *stubble-jumper* (Can.) – a prairie farmer; *two-pot screamer* (Austral.) – someone who becomes easily drunk; *knockdown* (Amer.) – a person of some stunning or overwhelming quality; *Anglo-American* (Amer.) – an American of English origin; *dingbat* (Austral. And NZ) – a stupid person; *shirlifer* (Austral.) – a male homosexual. Ще одним продуктивним способом словотворення є афіксація (наприклад, *fizzer* (Austral.) – a police informer; *walloper* (Austral.) – a policeman; *wowser* (Austral.) – an obnoxious or disruptive person; *wowseress*, *wowserette* – a female ~; *weekender* (Amer.) – someone who indulges in occasional drug-taking, esp. at weekends; *no-hoper* (Austral.) – a useless or incompetent person; *boatie* – a boating enthusiast; *homey* (NZ) – a British immigrant, esp. one newly arrived; *weakie* (Austral.) – someone weak in constitution or ability; *bikie* (Austral.) – a member of a gang of motor-cyclists with a reputation for violent or rowdy behaviour; *sharpie* (Austral.) – a young person with extreme or provocative style of hair, dress, etc.; *stubble-jumper* (Can.) – a prairie farmer [7]. Незначна кількість іменників – назв осіб утворюється шляхом конверсії, наприклад, *wake-up* (Austral. and NZ) – an alert and resourceful person; *take-down* (Austral.) – a deceiver or thief; *blue* (Austral. And NZ) – a red-haired person; *top-off* (Austral.) – an informer [7].

Незважаючи на важливість взаємодії британського й американського варіантів, збагачення англійської мови як системи систем різних її національних різновидів здійснюється і за рахунок надходжень з інших варіантів. Значне поширення англійської мови створило передумови для територіальної, соціальної і функціональної варіативності системи мови.

Джерела та література

1. Быховец Н.Н. Лексические особенности английского языка Канады. – К.: Наукова думка, 1988.
2. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Збагачення словникового складу сучасної англійської мови. – Запоріжжя, 2001.
3. Новикова Е.И. Семантические и словообразовательные особенности нестандартной лексики австралийского варианта английского языка (на материале сленгизмов – имен лица): Автореф. дис. ... канд-та филол. наук: 10.02.04. – К., 1988.
4. Русецька Л.О. Англійська мова Австралії: витоки, розвиток, сучасний стан. – К., 1993.
5. Скибина В.И. Национально негомogenous язык и лексикографическая практика. – Запорожье: Видавець, 1996
6. Bauer L. Watching English change: An introduction to the study of linguistic change in standard English in the twentieth century. – London & New York: 1994.
7. ODMS – Ayto J. The Oxford Dictionary of Modern Slang. – New York, 1996.
8. LDAE – Longman Dictionary of American English, 1997.
9. LRNW – Ayto J. The Longman Register of New Words. – Harlow, Essex, 1989.
10. LDCE – Longman Dictionary of Contemporary English, 2001.

Бірюков А.

РОЗРОБКА МЕТОДІВ ОЦІНКИ ЯКОСТІ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ НА ОСНОВІ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ З ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТРАДИЦІЙНОГО

1) *Постановка проблеми та її зв’язок з науковими та практичними завданнями.* Кількість інформаційних потоків, великий обсяг наукової документації та необхідність її швидкого опрацювання зростає дедалі все сильніше. Переклад сьогодні відіграє ключову роль в обміні науковими дослідженнями та поширенні інформації. Відсутність чітких критеріїв оцінки якості перекладу призводить до зростання неякісних перекладів, виконаних різними “заробітчанами” та до створення негативного іміджу професії перекладача.

Розробка єдиних критеріїв оцінки якості та створення певної норми на зразок DIN чи ISO, має важливе наукове та практичне значення як для замовників перекладів, так і для їх виконавців. При цьому створюється об’єктивна двостороння база, яка спонукає до довіри у якість перекладу та усуває додаткові суперечності.